

BESLUT

2019-12-20

Dnr: 19/00830

SAKEN

SVT Text, sida 111, 2019-02-07 och *Rapport*, SVT1, 2019-02-07, kl. 18.00 och 19.30, inslag om en djurrättsorganisation; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Sändningen i *SVT Text* fälls. Den strider mot kravet på saklighet.

Övriga inslag frias i fråga om opartiskhet och saklighet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGEN

Rapport den 7 februari

Inslagen var likalydande. Inslaget kl. 18.00 hade rubriken "[Organisation] – Flera har begått brott". De båda inslagen påannonserades av programledaren enligt följande.

Flera anställda inom lobbyorganisationen [organisation] har begått brott som djurrättsaktivister, det visar SVT:s granskning. Detta trots att [organisation] tagit avstånd från olagliga aktiviteter.

Samtidigt visades på en skärm bakom programledaren under några sekunder tidningsurklipp med rubriker som "Så blev djurrättsterrorn ett hot mot de svenska bönderna", "Grova brott begås – Säpo granskar inte grupperna" och "Barn drabbas: 'De säger att de kanske ska döda mamma'". Sedan visades ett inlägg med rubriken "Vad tycker [organisation] om andra djurrättsaktivister som använder hot och våld i sitt arbete?" samt citatet "Olagliga aktiviteter är inte förenligt med ett aktiv engagemang i [organisation]".

En speakerröst sa bland annat att organisationens plattform på Facebook ”gillas” av över 400 000 personer. Därefter sa speakern att Sveriges Television AB (SVT) tidigare rapporterat om lantbrukare som fått besök av djurrättsaktivister kopplade till andra djurrättsgrupper. En kaninuppfödare sa att hon en gång mottagit ett sextiotal hotfulla kommentarer på sociala medier. Speakern sa sedan att organisationen efter en granskning i Göteborgs-Posten tagit avstånd från olagliga aktiviteter. Efter det sades följande.

(Speaker) – SVT kan nu avslöja att [organisation] använt bilder i sina kampanjer som tagits på ett olagligt sätt.

En kommunikationsansvarig från organisationen sa att bilderna är det enda sättet att visa hur djuren har det så länge branschen inte visar hur det ser ut i industrin. En speakerröst sa följande.

Det visar sig sedan att flera anställda vid [organisation] tidigare har begått brott kopplade till djurrättsaktivism. Något som organisationens talesperson bemöter med att det var länge sedan och enskilda personer. När SVT granskar styrelsens sociala medier upptäcker vi också att flera ledande personer gillat till exempel [...] en organisation som begår olaga intrång hos lantbrukare för att filma djur.

Den kommunikationsansvarige sa att hon inte såg några fel i att gilla sidor på Facebook och att hon gjorde det för att hålla koll på vad som händer inom djurrättsvärlden. Efter det sades följande.

(Speaker) – En styrelseledamot som sticker ut är forskaren och debattören [personnamn], som även sitter i Stockholms djurförsöksetiska nämnd. Hon har gillat många sidor med tydlig koppling till [...] en av de mest militanta djurrättsorganisationerna i Sverige. SVT:s granskning visar att flera personer som tidigare dömts till fängelse för grova brott är aktiva i organisationen.

Styrelseledamoten sa att hon inte är så aktiv på sociala medier och inte var medveten om att hon ”gillat” sidor tillhörande militanta djurrättsorganisationer på Facebook. Avslutningsvis sa programledaren att organisationen efter SVT:s granskning ser över sina riktlinjer.

SVT Text den 7 februari

I sändningen stod följande.

Brottslighet präglar [organisation]
[Organisation] använder olagligt tagna bilder och har flera anställda som begått brott som djurrättsaktivister. Det visar SVT:s granskning. Vidare har styrelsemedlemmar i [organisation] vid flera tillfällen gillat Facebook-sidor från djurrättsgrupper vars strategi är att begå brott. Lobbyorganisationen [...] har tidigare tagit avstånd från olagliga aktiviteter, bland annat i samband med att SVT rapporterat om hur djurrättsaktivister använder hot och våld. [Organisation]s Facebook-sida gillas av 423 000 personer.

Efter kl. 10.44 den aktuella dagen var sändningen likalydande med undantag för rubriken som löd ”Brottskopplingar inom [organisation]”.

ANMÄLAN

Inslagen och sändningen har anmälts av den berörda organisationen som sammanfattningsvis anför följande.

Inslaget i *Rapport* handlade om våld och hot mot bönder. De brott som personer idag anställda i organisationen begick innan de anställdes tillhör inte denna kategori av brott. Att inte redovisa vilken typ av brott som de anställda faktiskt begått var vilseledande. Istället antog tittaren att brotten som personerna begått var i paritet med våld och hot, vilket är felaktigt.

I båda inslagen används ordet ”flera” för att beskriva antalet anställda i organisationen som tidigare begått brott. Två anställda har tidigare fällts för brott. En tredje person har offentligt erkänt handlingen men förnekat brott (civil olydnad), men inte polisanmälts och följaktligen aldrig fått sitt fall prövat rättsligt. Rent språkligt kan ”flera” användas för benämna ett antal större än ett, men genom att säga ”flera” personer lämnas det till tittaren att uppskatta vad ”flera” kan tänkas innebära. Risker är stor att bilden som tittare får av organisationen och dess anställda är att det handlar om fler än två personer, vilket var felaktigt.

I inslaget i *Rapport* omnämndes inte heller om personerna utfört ett eller flera brott eller när eller att personerna inte var anställda i organisationen när brotten begicks. Händelserna ligger omkring 15 respektive 20 år tillbaka i tiden och återigen är det fråga om ett minsta möjligt antal företeelser, nämligen ett brott vardera. Att utelämna information om omfattning riskerar ge en bild av organisationen och dess anställda som inte överensstämmer med verkligheten.

Att så kunnat tolkas visade rubriksättningen hos *SVT Text* där nyheten återberättades med rubriken ”[Organisation] präglas av brottslighet”. Den låg uppe i flera timmar den 7 februari 2019 innan den ändrades.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Rapport den 7 februari

I inslaget nämndes hot och våld mot lantbrukare som en bakgrund till att organisationen hade gjort ett tydligt avståndstagande från olagliga aktiviteter. Det var detta påstående som sedan granskades utifrån följande aspekter.

- Att organisationen hade använt bilder tagna under olagliga omständigheter i sina kampanjer,
- att anställda på organisationen tidigare hade dömts för brott kopplade till djurrättsaktivism och
- att förtroendevalda på organisationen hade uttryckt gillande för militanta djurrättsorganisationer i sociala medier.

Granskningen av gillandet på sociala medier upptog huvuddelen av inslaget. Det var också tydligt i texten i skärmen bakom programledaren under den del av påannonseringen när rubriken ”Vad tycker [organisation] om andra djurrättsaktivister som använder hot och våld i sitt arbete?” visades.

Det sades eller visades inte i inslaget att de brott kopplade till djurrättsaktivism som anställda tidigare hade begått skulle handla om hot och våld. Tvärtom illustrerades speakertexten med fritagning av höns. I bilderna visades året 2004 vilket gör det tydligt att brotten begicks för flera år sedan. SVT redogjorde i inslaget för organisationens bemötande av uppgifterna om att anställda tidigare har begått brott.

Efter att inslaget sändes har organisationen ytterligare kommenterat anställningarna och skrev i ett pressmeddelande att de idag ”troligen tagit ett annat beslut kring dessa anställningar för att inte riskera att det blir otydligt var organisationen står”. Uttalandet visar att organisationen ser allvarligt på att anställa personer med ett brottsligt förflutet inom djurrättsaktivism även om brotten begicks innan de arbetade för organisationen.

Formuleringen ”flera anställda” kan uppfattas som ett större antal än de två personer som har fällts för brott och den person som har erkänt civil olydnad, men rent språkligt är det enligt SAOL accepterat att använda ordet ”flera” för att beskriva mer än en person. Sett till helheten av granskningen menar SVT att det inträffade inte var så allvarligt att publiceringarna strider mot kraven på opartiskhet och saktighet. I inslaget sades ingenting om att det skulle handla om flera brott, endast att anställda hade ”begått brott”.

SVT Text den 7 februari

Den rubrikformulering som anmälaren reagerat på i den första publiceringen ändrades samma förmiddag till ”Brottskopplingar inom [organisation]”.

Redaktionen beslöt att förtydliga rubriken för att vara mer exakta i beskrivningen av vad granskningen handlade om. Rubriker är till sin natur tillspetsade och granskningen visar på en rad områden där organisationen på olika sätt har haft beröringspunkter med brottslighet. Eftersom förtydligandet gjordes anser SVT att rubriksättningen inte var så allvarlig att den stred mot kravet på saktighet.

ANMÄLARENS KOMMENTAR

Anmälaren har getts möjlighet att kommentera SVT:s yttrande och anför bland annat följande.

Rapport den 7 februari

Organisationens utgångspunkt i användning av bildmaterial skiljer sig inte nämnvärt från den SVT och andra medier har. SVT använder och sänder också

material som tagits fram utan tillstånd. Under samma tidsperiod som det anmälda inslaget sändes avslöjades köttfusk på ett polskt slakteri. SVT gjorde en stor nyhet av detta och visade filmmaterial från slakteriet som tagits olovligt. Med den logik som anförs i SVT:s yttrande skulle den som exempelvis delar en sådan nyhet på sociala medier hållas moraliskt ansvarig för eventuella lagöverträdelse som skett när bildmaterialet togs fram.

Det är stor skillnad mellan att anställa någon som har sonat sina brott och att ha överseende med brottslig verksamhet som en anställd gör vid sidan av sin anställning. Vidare anför SVT att det inte sades eller visades i inslaget att brotten var kopplade till hot och våld, men då inslaget inleds med att handla om just hot och våld blir upplevelsen av inslagen just detta.

SVT Text den 7 februari

Att som ideell organisation utmålas som ”präglad av brottslighet” så som i rubriksättningen får mycket långtgående konsekvenser för verksamheten. Det är en mycket allvarlig anklagelse att måla ut hela organisationen som ”präglad av brottslighet” eller med ”brottskopplingar” när allt organisationen gör tydligt tar avstånd från kriminalitet. Organisationen jobbar endast med demokratisk opinionsbildning. Det är inte rimligt att SVT förklarar rubriksättningen med att hänvisa till att rubriker ska vara tillspetsade.

PROGRAMFÖRETAGETS TILLÄGGSYTTRANDE

Rapport den 7 februari

SVT anför i huvudsak följande. Att uppmärksamma att organisationen använder sig av bilder som har tagits på ett olagligt sätt är en viktig journalistisk uppgift, inte minst mot bakgrund av att organisationen säger sig ta avstånd från olagliga aktiviteter. Vad anmälaren skriver om SVT:s arbetsmetoder saknar betydelse för detta yttrande. Som framgår är det inte dessa som granskas i detta ärende.

Den del av granskningen där det granskades hur organisationen uppträtt på sociala medier med den så kallade gilla-funktionen upptog huvuddelen av inslaget, inte delen med lagöverträdelser. Ett nyhetsinslag är ett kortfattat format där det kan vara nödvändigt att sammanfatta vissa delar.

SVT Text den 7 februari

Utrymmet på *SVT Text* är starkt begränsat och SVT anser att de uppgifter som lyftes fram väl sammanfattar huvuddragen i den granskning redaktionen genomfört. Rubriken som anmälaren hänvisar till var tillspetsad utifrån granskningen som på en rad områden visar där organisationen på olika sätt har haft beröringspunkter med brottslighet. Rubriken tydliggjordes under dagen.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. Ämnesval och framställning ska ta sikte på vad som är relevant och väsentligt.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Rapport den 7 januari 2019

Granskningsnämnden har viss förståelse för att inslagens inledning, i vilken brott kopplade till hot och våld mot bönder behandlades, kunde leda tanken till att den aktuella organisationens anställda tidigare begått just denna typ av brott. Nämnden anser dock att ingången var relevant för att sätta granskningen i en kontext. Mot bakgrund av att inslagens huvudsakliga fokus var att förtroendevalda inom organisationen ”gillat” sidor på Facebook tillhörande militanta djurrättsaktivister, samt att det framgick med tillräcklig tydlighet att brotten begåtts för länge sedan och av enskilda personer, anser nämnden inte att vad anmälaren anförde medför att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

SVT Text den 7 februari

Enligt nämndens bedömning var rubriken under morgonens sändning om att den aktuella organisationen ”präglas av brottslighet” missvisande. Sändningen mellan kl. 06.02 och 10.43 strider därför mot kravet på saklighet. Att rubriken ändrades senare samma dag ändrar inte denna bedömning.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg,
Gunnar Springfeldt och Kristina Åberg efter föredragning av Elin Ackerberg.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Elin Ackerberg

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.